

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ ควรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันยามมีภัยหรือมีทุกข์ ซึ่งลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว สอดคล้องกับลักษณะอุปนิสัยของคนไทยในสังคมดั้งเดิม ได้แก่ รักอิสรภาพ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบความโอ้อ่า รักสงบ เชื่อฟังผู้อาวุโส มีความกตัญญู มีความเมตตา กรุณา และมีน้ำใจ ในปัจจุบันจะเห็นว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของประเทศในหลาย ๆ ด้าน ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมไทย นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป โดยเปลี่ยนจากสังคมที่เป็นชนบท มีประชาชนจำนวนไม่มาก มีกลไกไม่ซับซ้อน เป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมันมากขึ้น มีลักษณะวัตถุนิยมมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะการหลั่งไหลทางเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เข้ามา มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความรู้สึก ความเชื่อ และค่านิยม

ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้ผู้ประกอบการจะต้องทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ให้กับการประกอบอาชีพ เพื่อให้ครอบครัวมีชีวิตที่ดีขึ้น จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่ค่อยมีเวลาที่จะดูแลบุตรธิดาอย่างใกล้ชิด ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีผลให้คนไทยขาดความมีน้ำใจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของเยาวชนให้มีสังคมในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างช่วยโอกาส อัจฉริยชา และเห็นแก่ตัว จนกระทั่งทำให้ความมีน้ำใจของนักเรียนที่มีต่อเพื่อน ต่อครูอาจารย์ ตลอดจนทั้งต่อโรงเรียนและสังคมลดลง ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ มีสังคมลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่สนใจใคร โดยมีพฤติกรรมที่แสดงถึง

1. เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เช่น ไม่ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย แย่งกันซื้ออาหาร เกี่ยงกันเก็บของใช้เมื่อเลิกงานแล้ว
2. ไม่เอื้อเฟื้อ ไม่ช่วยเหลือกัน เช่น ไม่ช่วยเพื่อนถือของยกของ ไม่ให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน
3. ไม่เห็นอกเห็นใจกัน เช่น หัวเราะเยาะเมื่อเพื่อนทำผิดพลาด ไม่ช่วยปลอบใจ

หรือให้กำลังใจเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ ส่งเสียงดังรบกวนขณะที่เพื่อนอ่านหนังสือ หรือทำงานอยู่

พฤติกรรมดังกล่าวนี้อาจจะเป็นเพราะ นักเรียนไม่มีน้ำใจให้แก่กัน จากสภาพดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความมีน้ำใจมีความสำคัญต่อสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ และจะเป็นกำลังสำคัญของสังคมไทยในอนาคต ถ้าขาดความมีน้ำใจให้แก่กันก็จะเป็นบุคคลที่ขาดคุณค่าต่อสังคม ขาดความจริงใจ และจะเป็นผู้ที่กำลังเดินไปสู่เส้นทางของความล้มเหลวในที่สุด ดังนั้น ควรจะต้องศึกษาหาวิธีที่จะสร้างความมีน้ำใจให้เกิดขึ้นกับเยาวชนให้ได้

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงปรารถนาสำหรับเยาวชนจึงกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการเน้นในการสร้างเสริมเพื่อให้เกิดขึ้นแก่เยาวชน ในพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไว้ดังต่อไปนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต คือผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจและยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด
3. มีวินัย คือผู้ที่ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
4. ใฝ่เรียนรู้ คือผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. อยู่อย่างพอเพียง คือผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน คือผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม พุ่มเทกำลังใจ กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วง ตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน
7. รักความเป็นไทย คือผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย

มีความกตัญญูตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

8. มีจิตสาธารณะ คือผู้ที่ลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ถ้าเยาวชนไทยรุ่นใหม่มีคุณสมบัติตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด ก็จะทำให้ชาติของเราเป็นชาติที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเกิดความสุข ไม่ว่าจะความเปลี่ยนแปลงในวันข้างหน้าจะมีมาอย่างไร เราก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปลูกฝังความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง ที่ควรพัฒนาไปพร้อมๆ กับการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่น ๆ

ปัญหานักเรียนขาดความมีน้ำใจเป็นปัญหาที่มีมานาน และนับวันจะทวีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งเป็นวัยที่กำลังจดจำ เลียนแบบและเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ เนื่องมาจากการพัฒนาทางร่างกาย และสื่อต่างๆ ที่เข้ามาสู่นักเรียน ทำให้นักเรียนปฏิบัติตามแบบอย่างที่ได้พบเห็นจากสื่อเทคโนโลยี

พฤติกรรมด้านความมีน้ำใจ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการของเด็ก มีผลกระทบต่อเด็ก ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขหรือเสริมสร้างตั้งแต่เริ่มแรกเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตมีโอกาสที่จะประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตสูงมาก ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักในภาระหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนหารูปแบบและวิธีการปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็กนักเรียนในด้านความมีน้ำใจ หากปล่อยปละละเลยจะกลายเป็นภาระของสังคมในที่สุด

ในการที่จะปลูกฝัง หรือเสริมสร้างความมีน้ำใจให้ได้ผลนั้น การเรียนการสอนแบบบรรยายไม่สามารถแก้ไขปัญหายุทธกรรมด้านความไม่มีน้ำใจได้โดยตรง เพราะการถ่ายทอดความรู้อย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้ศึกษาค้นคว้า คาดว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างความมีน้ำใจของนักเรียน จากการศึกษาตำรา และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มทำให้ทราบว่า กิจกรรมกลุ่มมีผลทำให้บุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ คือ เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา ด้วยสมาชิกกลุ่มจะเกิดการเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา การตัดสินใจ อันจะเป็น ประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ดี และเกิดการพัฒนาทางด้านทักษะได้แก่ ทักษะทางสังคม เช่น การเป็นผู้รับและผู้ให้ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการทำงานกลุ่มและพัฒนาทางด้านเจตคติ ผลของกิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดพัฒนาการทางบุคลิกภาพ

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความคิดว่ากิจกรรมกลุ่มน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญของการมีน้ำใจ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างควมมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม อำเภอบางระกำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบควมมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อประเมินการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อควมมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมุติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนมีน้ำใจสูงขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อควมมีน้ำใจของนักเรียน
2. นักเรียนประเมินการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อควมมีน้ำใจอยู่ในระดับดี

ควมสำคัญของกรวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการกระตุ้นและเสริมสร้างให้นักเรียนได้เรียนรู้ และมีการพัฒนาควมมีน้ำใจเพิ่มมากขึ้นอย่างเหมาะสม โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครู ครูผู้สอน ครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการนำกิจกรรมกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างพฤติกรรมควมมีน้ำใจที่ดีให้แก่ผู้เรียนหรือพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของงานวิจัย

1. กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม ปีการศึกษา 2553 อำเภอบางระกำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรือกระเทียม อำเภอบางระกำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 24 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ กิจกรรมกลุ่ม

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

- ความมีน้ำใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในด้าน
  - การให้ความช่วยเหลือ
  - การไม่เห็นแก่ตัว
  - การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียน

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเวลาการทดลองไว้ 12 ครั้งๆ ละ 60 นาที โดยการทดลองสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ต่อเนื่องกันเป็นเวลา 4 สัปดาห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยจัดประสบการณ์ให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม เรียนรู้ที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกัน ตลอดทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มีจำนวน 12 กิจกรรมส่วนเทคนิคที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มได้แก่ การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมุติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง โดยมีลำดับขั้นดังนี้

1.1 ขั้นนำ ได้แก่ การสนทนานำเข้าสู่เรื่อง

1.2 ขั้นดำเนินการ ได้แก่ การชี้แจงกฎเกณฑ์ กติกา วิธีปฏิบัติกิจกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ การวิเคราะห์พฤติกรรมที่เน้นปัญหา และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสมาชิกภายในกลุ่ม

1.3 ขั้นสรุป ได้แก่ การให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น และสรุปถึงประโยชน์ที่ได้รับ

2. ความมีน้ำใจ หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจและเหมาะสม ในที่นี้ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

2.1 การให้ความช่วยเหลือ โดยช่วยในสิ่งที่ถูกต้อง และการทำตามความสามารถที่มีอยู่ ได้แก่ ช่วยเพื่อนถือของ ให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน ช่วยอธิบายเนื้อหาวิชาที่เพื่อนไม่เข้าใจ

2.2 การไม่เห็นแก่ตัว โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ได้แก่ ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่แย่งกันเข้าแถวเมื่อจะไปซื้ออาหาร ไม่เกี่ยงกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่หลังจากใช้งานแล้ว

2.3 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้แก่ ไม่หัวเราะเยาะเมื่อเพื่อนทำผิดพลาด ให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สบายใจ ไม่ทำเสียงดังรบกวนขณะเพื่อนอ่านหนังสือ

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดปรีอกระเทียม อำเภอ บางระกำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 24 คน